

80 112. MEKTUP 83

۱۱۲- ﴿الْمَكْتُوبُ الْثَانِي عَشَرَ وَالْمِائَةُ إِلَى الْقَاضِي أَسْلَمَ فِي بَيَانِ أَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى لَا عَيْنُ ذَاتِهِ سُبْحَانَهُ وَلَا غَيْرُ ذَاتِهِ﴾

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اضْطَقَى مَا أَحْسَنَ مَا قَالَ عُلَمَاءُ أَهْلِ الشُّنَّةِ شَكَرَ اللَّهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ مِنْ أَنَّ الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةِ الْحَقِيقِيَّةَ لَوَاجِبِ الوجودِ لَا هُوَ وَلَا غَيْرُهُ وَهَذِهِ الْمَعْرِفَةُ وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ وَأَتَمَّا وَجَدُوهَا يَنُورُ الْفِرَاسَةِ وَيَبْرُكَةُ مُتَابَعَةِ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَأَرْبَابِ الْمَعْقُولِ يَفْهَمُونَ مِنْ هَذِهِ الْعِبَارَةِ ارْتِفَاعَ التَّقْيِضِينَ وَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اتِّحَادَ الْمَكَانِ وَالزَّمَانِ مِنْ شُرُوطِ حُصُولِ التَّنَاقُضِ فَإِذَا لَمْ يَكُنْ لِلزَّمَانِ وَالْمَكَانِ بِحَالٍ فِي تِلْكَ الْحَضَرَةِ كَيْفَ يَتَصَوَّرُ فِيهَا التَّنَاقُضُ وَمَا تَصَرَّفَ الْعُلَمَاءُ فِي لَفْظِ الْغَيْرِ لِدَفْعِ التَّنَاقُضِ وَارَادُوا بِالْغَيْرِ مَعْنَى خَاصًّا لَا حَاجَةَ إِلَيْهِ أَضْلًا بَلِ النَّظَرُ الْكَشْفِيُّ يَمْنَعُ هَذَا التَّخْصِصَ وَيُنْبِئُ نَفَى الْغَيْرِيَّةِ بِأَيِّ مَعْنَى كَانَتْ وَنَجِدُ أَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى كَمَا أَنَّهَا لَيْسَتْ عَيْنُ ذَاتِهِ الْأَقْدَسِ بَلِ رَايِدَةٌ لَيْسَتْ غَيْرُ ذَاتِهِ أَيْضًا وَلَوْ كَانَتْ رَايِدَةٌ وَبَيَّنَّتْ نِسْبَةَ الْأَيْبِيَّةِ بَيْنَهَا وَبَيْنَ الذَّاتِ وَقَدْ تَخَلَّفَ هُنَا الْقِصَّةُ الْمَقْرَرَةُ لَدَى أَرْبَابِ الْمَعْقُولِ مِنْ أَنَّ الْأَتْنِينَ مُتَغَايِرَانِ وَنَقَضَتْ أَصُولَهُمْ وَمَا قُلْتُ مِنْ أَنَّهُ وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ بِمَعْنَى أَنَّ الْعَقْلَ لَا يَهْتَدِي إِلَيْهِ قَاصِرٌ عَنْ إِدْرَاكِهِ لَا أَنَّهُ يَحْكُمُ بِخِلَافِهِ كَيْفَ يَحْكُمُ بِخِلَافِهِ وَهُوَ لَمْ يَتَصَوَّرْهُ بَعْدُ بَلِ هُوَ خَارِجٌ عَنْ جَبِطَةِ إِدْرَاكِهِ فَكَيْفَ يَتَصَوَّرُ حُكْمَهُ بِإِجَابَتِهِ وَنَفْيِهِ ﴿رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَتِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا﴾

﴿TÜRKÇE ANLAMI﴾

- Bu mektup Kâdı Eslem'e gönderilmiştir
- Allah Teâlâ'nın sıfatlarının zatının aynı ve gayrı olmadığı

Hamd, Allah Teâlâ'yadır. O'nun seçtiği kullarına selam olsun.

Allah Teâlâ hizmetlerini mükafatlandırırsın, ehl-i sünnet ve'l-cemaat alimleri ne güzel söylemişlerdir: Vacibü'l-Vücut Hazretlerinin sekiz hakiki sıfatı O'nun ne kendisidir, ne de gayrisidir. Bu bilgi

aklın sınırlarını aşan bir bilgidir. Alimlerimiz bunu feraset nuru ve Peygambere (s.a.v.) tabi olma bereketi ile bulmuşlardır.

Mantıkçılar bu ifadeyi iki zıddın ortadan kalkması olarak görürler. Tenakuzun olabilmesi için mekan ve zaman birlikteliğinin şart olduğunu bilmezler. O yüce hazrette zaman ve mekan kavramı olmadığına göre tenakuz nasıl düşünülebilir. Alimlerimiz tenakuzu bertaraf etmek için gayr kelimesini kullanmışlar ve bu kelimeye özel bir anlam yüklemişlerdir. Buna da hiç gerek yoktur. Aksine böyle bir daraltmaya keşfi bakış engel olmakta, her türlü anlamı ile gayriliği reddetmektedir. Allah Teâlâ'nın sıfatlarının zatının aynı olmayıp, aksine zait oldukları gibi, zatının gayri de değildir. Velez ki zait olmuş ve sıfatlar ile zat arasına ikilik girmiş olsun...

Bu durum mantıkçıların, iki şey birbirinden farklı olmak zorundadır, kuralı ile çelişebilir, onlara ters gelebilir. Bu bilginin, aklın sınırlarını aştığını söylerken, aklın bu bilgiye ulaşmayacağını ve bunu anlamaktan aciz olduğunu ifade etmek istiyorum. Yoksa akıl bunun aksini söyler anlamına değildir. Bunu anlamaktan aciz olan akıl nasıl aksini söyleyebilir? Bu konuda olumlu veya olumsuz bir yargıda bulunması nasıl düşünülebilir?

"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"³

﴿ KELİME ANLAMI ﴾

112. إِلَى الْمَكْتُوبِ الثَّانِي عَشَرَ وَالْمِائَةِ ۞ Yüz on ikinci mektup (Kime gönderilmiştir?) KADİ ESLEM'E (Ne hakkındadır?) فِي بَيَانِ Şunun beyanı hakkındadır ki, وَلَا ذَاتِهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın sıfatları Ne zatının aynıdır Ne de gayridir. ۞

وَسَلَامٌ Hamd Allah'a اَصْطَفَى Seçtiği kullarına مَا أَحْسَنَ Ehli sünnet alimlerinin (Ne?) اَهْلِ السُّنَّةِ

³ Kehf, 10.

من أَنَّ (Nerede?) Mantık ehlinin nezdinde (o görüş de şudur) görüş
 وَمَا وَتَقِصَّتْ أَصُولُهُمْ Ve usulleri bozulmuştur
 الْاِثْنَيْنِ مُتَعَايِرَانِ İki şey birbirinden farklıdır
 مِنْ أَنَّهُ وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ Bu akıl sınırının ötesindedir (söz)
 قُلْتُ Ve benim dediğim
 شُيْءٌ بِمَعْنَى Şu manadadır ki, لَا يَهْتَدِي إِلَيْهِ Akıl ona ulaşamaz
 أَنَّهُ يَخْلَافُهُ Onu anlamaktan acizdir
 لَا أَنَّهُ يَخْلَافُهُ Yoksa onun aksine hükmeder anlamında
 كَيْفَ يَخْلَافُهُ Aksine nasıl hükmedebilir? Halbuki onu
 هُوَ لَمْ يَتَصَوَّرْهُ بَعْدُ Henüz kavrayabilmiş değildir
 عَنْ حَيْطٍ أَكْسِينِ Aksine o dışındadır (Neyin?)
 بَلْ هُوَ خَارِجٌ Öyleyse nasıl düşünülebilir? (Ne?)
 حُكْمُهُ İdrak sahasının İZRAKİ Aklın hüküm vermesi (Nasıl?)
 بَيْنَاتِهِ وَنَفْيِهِ Bunun ispatı ve inkarıyla
 رَبَّنَا Rabbimiz
 وَهَيِّئْ لَنَا رَحْمَةً Bir rahmet (Ne?)
 بِيْزَةِ بِيْزَةٍ Ve bize hazırla
 مِنْ لَدُنْكَ Bize ver (Nereden?)
 مِنْ أَمْرِنَا Şu işimizden (Ne?)
 رَشْدًا Bir çıkış yolu...